

ÖZÜMSEME KAPASİTESİ, STRATEJİK PLANLAMA YETENEĞİ VE FİRMA PERFORMANSI ARASINDAKİ İLİŞKİ

THE RELATIONSHIP BETWEEN ABSORPTIVE CAPACITY, STRATEGIC PLANNING CAPABILITY, AND FIRM PERFORMANCE

Salih Zeki İMAMOĞLU¹, Hüseyin İNCE², Hülya TÜRKCAN³

1. Prof. Dr., Gebze Teknik Üniversitesi, İşletme Fakültesi, imamoglu@gtu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0000-0000-0000>
2. Prof. Dr., Gebze Teknik Üniversitesi, İşletme Fakültesi, h.ince@gtu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0000-0000-0000>
3. Arş. Gör., Gebze Teknik Üniversitesi, İşletme Fakültesi, E-Posta, <https://orcid.org/0000-0000-0000-0000>

Makale Türü Article Type
Araştırma Makalesi Research Article

Başvuru Tarihi Application Date
21.02.2020 02.21.2020

Yayına Kabul Tarihi Admission Date
02.03.2021 03.02.2021

DOI

<https://doi.org/10.30798/makuiibf.692469>

Öz

Rekabetin küresel boyuta ulaştığı günümüz şartlarında sahip olunan yetenekler, firma başarısı için belirleyici bir role sahiptir. Bununla birlikte değişken çevre ve pazar yapısına uyum için dış çevre bilgisi ve bu bilginin mevcut bilgiyle bütünleştirilerek firma yararına kullanımı, firmanın yetenekleri gibi maddi olmayan kaynaklarını artırdığı gibi yol haritasını belirlemede de kritik öneme sahiptir. Bu çalışmanın amacı özümseme kapasitesi, stratejik planlama yeteneği ve firma performansı arasındaki ilişkileri incelemektir. Bu kapsamda İstanbul ve Gebze’de bulunan ve üretim sektöründe faaliyet gösteren firmalarda görev yapan 211 yöneticiden anket yöntemi kullanılarak veri toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizleri sonucunda, özümseme kapasitesinin stratejik planlama yeteneği ile pozitif ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca stratejik planlama yeteneği ile firma performansı arasında da pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özümseme Kapasitesi, Stratejik Planlama Yeteneği, Firma Performansı.

Abstract

In today's conditions where competition has reached global, organizational capabilities are decisive for firm success. Furthermore, in order to adapt to the changing environment and market structure, knowledge from the external environment and the use of this knowledge by integrating with existing knowledge are critical for determining the road map as well as improving the intangible resources of the firm such as its capabilities. The aim of this study is to examine the relationships between absorptive capacity, strategic planning capability and firm performance. In this context, data were collected by survey method from 211 executives working in firms from manufacturing sector in İstanbul and Gebze. As a result of the analysis of the data collected, it is determined that the absorptive capacity is positively associated with the strategic planning ability. In addition, a positive relationship is found between strategic planning capability and firm performance.

Keywords: Absorptive Capacity, Strategic Planning Capability, Firm Performance.

EXTENDED SUMMARY

Research Problem

The purpose of this study is to examine the relationships between absorptive capacity, strategic planning capability and firm performance. Thus, it is aimed to contribute to the literature, provide a perspective that will lead future academic studies and guide the organizational structure and strategic management practices that business managers will create.

Research Questions

What effect does absorptive capacity have on strategic planning capability? Does strategic planning capability significantly influence firm performance?

Literature Review

Firm's inimitable assets such as capabilities are crucial to survive in the competitive environment (Cardeal and Antonio, 2012). But in today's knowledge era, firms need to develop their capabilities by using knowledge in order to have high performance. The degree of achievement of the firm's objectives determines the firm performance (Hafeez et al., 2011). For this reason, it is necessary to determine the firm's objectives in a realistic way and to have a strategic road map in order to achieve these goals. Strategic planning capability enables firms to identify the opportunities and threats in the external environment, determine the strong and weak characteristics of the organization and create a path suitable for the firm's objectives by using these evaluations (Razavi et al., 2016). Furthermore, high strategic planning capability increases the motivation of the employees by providing clear organizational goals (Kriemadis, 2009). Employees with a high motivation increase organizational efficiency and customer satisfaction by showing a maximum effort to reach organizational goals (Dobre, 2013). Therefore, it can be concluded that strategic planning capability is a determining factor for high firm performance. However, although there are studies examining the direct relationship between strategic planning capability and firm performance (Charles, 2014; Grimmer et al. 2018), it is limited. Since the strategic planning capability is the ability of the firm to create strategic plans by considering the external environment (Yam et al., 2004), the firm should be as knowledgeable as possible about the external environment. Getting knowledge about the market, competitors, and customers is of great importance in terms of the strategic planning process and also plays a key role in determining the strengths and weaknesses of the organization as well as recognizing the opportunities and threats in the environment (Khan and Khaliq, 2014). Absorptive capacity provides to recognize and obtain new knowledge and have beneficial outcomes through this knowledge. In addition, absorptive capacity enables the firm to make more accurate predictions about future developments (Cohen and Levinthal, 1994). Therefore, it is expected that firms with high absorptive capacity have high strategic planning capability. However, no studies investigating the relationship between absorptive capacity and strategic planning capability have been observed in the literature.

Methodology

This research was designed as a quantitative study. The survey method was used to collect data, and scales were adapted from previous studies. 211 surveys were collected from executives from the manufacturing sector in Istanbul and Gebze. After data collection, measure validity and reliability were assessed and then hypotheses were tested by performing structural equation modeling analysis.

Results and Conclusions

The research findings illustrate that absorptive capacity positively influences strategic planning capability and also strategic planning capability positively affects firm performance. Since the studies which examine the relationship between strategic planning capability and firm performance have been limited, this research makes an important contribution. Moreover, this study is the first research that investigates the relationship between absorptive capacity and strategic planning capability. Therefore, the research findings are thought to fill a significant gap in the literature. According to these results, firms should continuously get knowledge about the environment, as well as objectively identify their own internal structure in order to reach high firm performance. Managers should prepare plans in a clear manner in accordance with all these internal and external evaluations. Namely, firms should improve their strategic planning capability and absorptive capacity is a crucial factor that improves strategic planning capability. In this respect, managers should attach importance to human resources. In addition, they should provide favorable conditions for effective environmental interaction and information sharing. Thus, by increasing absorptive capacity, valuable knowledge can be acquired and it can be used for the benefit of the organization.

1. GİRİŞ

Firma başarısı ve rekabetçiliği için sahip olduğu kaynaklar ve yetenekler en önemli faktörler olarak kabul edilirken, günümüz bilgi ekonomisiyle 21. yüzyıl daha rekabetçi hale gelmiş (Pillania, 2009), kaynak ve yeteneklerin yanısıra bilgi altyapısı ile bilginin nasıl kullanıldığı firmanın pazardaki konumunu belirlemeye başlamıştır (Halawi, Aronson, Mccarthy, 2005). Bu sebeple firmaların yeteneklerini, stratejilerini ve faaliyetlerini, çevre bilgisi elde edip onu kullanarak kendi yararına geliştirdiği yeni bilgilerle desteklemesi firma başarısı ve rekabet avantajı için önem arz etmektedir (Carneiro, 2000). Nitekim kaynak tabanlı görüş ve onun tamamlayıcısı olarak gelişen dinamik yetenekler literatürü, firmanın sahip olduğu yetenekler ve eşsiz kaynaklar ile bunların sürekli dinamik çevre şartlarına uyumlu bir şekilde kullanılması ve geliştirilmesinin firmalara büyük değer kattığını açıklamaktadır (Wang vd., 2019).

Firma performansı belirlenen amaçlara ulaşılma derecesiyle ilgilidir (Hafeezvd., 2011). Dolayısıyla firma amaçlarının gerçekçi ve motive edici bir biçimde belirlenmesi ve faaliyetler ile izlenecek yolun bu doğrultuda tasarlanması firma performansı açısından belirleyici role sahiptir. Rekabetin yoğunluğundan dolayı bunları uygularken pazar koşulları, paydaşların durumu, rakiplerin hamleleri ve müşterilerin beklentilerini dikkate almak gerekmektedir. Firmanın sahip olduğu stratejik planlama yeteneği ise, dış çevredeki fırsat ve tehditleri tespit edip, örgütün güçlü ve zayıf özelliklerini ortaya koyarak bunları firma yararına olacak şekilde değerlendirmesini ve firma hedeflerine uygun bir gidişat yolu oluşturabilmesini sağlamaktadır (Razavi vd., 2016). Bu sebeple, stratejik planlama yeteneğinin değişken çevre şartlarında firmanın hedeflerine ulaşma derecesi konusunda belirleyici bir unsur olduğu söylenebilir. Ancak stratejik planlama yeteneği ve firma performansı arasındaki direkt ilişkiyi inceleyen çalışmalar mevcut olsa da (Charles, 2014; Grimmer vd., 2018), kısıtlı sayıdadır.

Stratejik planlama yeteneği, firmanın dış çevreyi de göz önünde bulundurarak stratejik planlar oluşturabilmesini sağlayan bir yeteneği olduğundan (Yam vd., 2004), firmanın dış çevreyle ilgili olabildiğince bilgi sahibi olması gerekmektedir. Firmanın edindiği dış çevre bilgisi hem pazardaki fırsatların daha iyi çözümlenmesini hem de olası tehditlerin daha kolay fark edilmesini sağlayabilir. Ayrıca edinilen dış çevre bilgisi ile sahip olunan güçlü ve zayıf yönler daha objektif bir şekilde belirlenebilir (Khan ve Khalique, 2014). Nitekim özümseme kapasitesi dış çevreden firma için faydalı bilgiler elde edilmesini ve dış çevre bilgisinin mevcut bilgi ve faaliyetler ile bütünleştirilerek firmanın yararına çeşitli çıktılar elde edilmesini sağlamaktadır (Lane vd., 2006). Dolayısıyla yüksek özümseme kapasitesine sahip firmaların, stratejik planlama yeteneklerinin de gelişmiş olması beklenebilir. Fakat bu olası etkiye rağmen, uluslararası literatürde özümseme kapasitesi ve stratejik planlama yeteneği ilişkisini araştıran herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Literatürdeki yukarıda bahsedilen boşluklara katkı yapmak üzere, bu çalışmanın amacı özümseme kapasitesi, stratejik planlama yeteneği ve firma performansı arasındaki ilişkileri

incelemektir. Böylece literatüre katkıda bulunmak ve gelecek akademik çalışmalara yön verecek bir bakış açısı sunmak hedeflenmektedir. Ayrıca bu çalışma sonuçlarının, işletme yöneticilerinin oluşturacağı örgüt yapısı ve stratejik yönetim uygulamalarına rehberlik etmesi de beklenmektedir.

Bu çalışma kapsamında ilk olarak ilgili kavramlar açıklanmış, teorik altyapı verilerek araştırma hipotezleri geliştirilmiş ve araştırma modeli sunulmuştur. Ardından ölçekler ve örneklem hakkında bilgi verilmiş ve araştırma hipotezlerini test etmek üzere uygulanan analizlere ve bulgulara yer verilmiştir. Son olarak, araştırma bulguları değerlendirilmiş, araştırmanın kısıtları belirtilmiş, gelecek araştırmalar ve iş dünyasına önerilerde bulunulmuştur.

2.LİTERATÜR TARAMASI

2.1. Özümseme Kapasitesi

Özümseme kapasitesi, Cohen ve Levinthal (1989)'ın çalışmasından bu yana yaklaşık 30 yıldır örgüt teorisi, stratejik yönetim ve ekonomi gibi pek çok alanda yapılmış çalışmalarda sıklıkla ele alınmıştır (Lewin vd., 2011). Bunun başlıca sebebi günümüz bilgi çağında özümseme kapasitesinin çevreden edinilen bilgidен firma için fayda sağlayacak çıktılar geliştirilmesini sağlaması (Murovec ve Prodan, 2009), değişen ve gelişen çevreye uyumu kolaylaştırması ve böylece sürdürülebilir rekabet avantajının temel kaynaklarından biri olarak öne çıkmasıdır (Lewandowska, 2015).

Özümseme kapasitesi firma için hem eşsiz bir kaynak hem de çevreye uyumu etkileyen bir yetenektir. Çünkü özümseme kapasitesi çevredeki bilginin nasıl kullanıldığıyla ilgilidir ve aynı bilgiye maruz kalan farklı firmalar o bilgidен farklı çıktılar elde ederler (Cuervo-Cazurra ve Rui, 2017). Özümseme kapasitesi bilginin sistematik yönetim ve kullanım süreci (Vlačić vd., 2019) olduğundan firmalar için bilgi girdisi ve çıktı arasındaki farkın temel sebebi sahip oldukları özümseme kapasitesidir.

Cohen ve Levinthal (1989) özümseme kapasitesini firmanın dış bilgiyi fark ederek, onu içselleştirme ve kullanabilme kabiliyeti olarak tanımlamışlar, 1990'da yayınlanan çalışmalarındaki tanımda ise kullanma yerine ticari bir çıktı elde etme üzerinde durmuşlardır. Her iki tanımlarından da anlaşılacağı gibi özümseme kapasitesini üç boyutlu olarak (fark etme, asimile etme, uygulama) ele almışlardır. Lane ve Lubatkin (1998) özümseme kapasitesini öğrenci- öğretmen firma çiftinden oluşan bir yapı olarak ele almışlar ve Cohen ve Levinthal (1990) 'ın çalışmasına benzer şekilde üç boyutlu bir kavram olduğunu vurgulamışlardır. Zahra ve George (2002) özümseme kapasitesini firmaların dış bilgiyi elde etmesi, asimile etmesi, dönüştürmesi ve kullanmasından oluşan örgütsel rutin ve süreçler olarak açıklamışlardır. Burada özümseme kapasitesi dört boyutlu olarak ele alınmış, elde etme ve asimile etme boyutları potansiyel özümseme kapasitesi; dönüştürme ve kullanma boyutları ise gerçekleştirilen özümseme kapasitesi olarak nitelendirilmiştir. Lane vd. (2006) özümseme kapasitesini, keşfedici öğrenme, dönüştürücü öğrenme ve faydacı öğrenme süreçlerinden oluşan ve bu süreçler sonucunda firmanın edinilen bilgidен yarar sağladığı bir yetenek olarak tanımlamışlardır.

Zahra ve George (2002) özümseme kapasitesini, boyutları elde etme kapasitesi, asimile etme kapasitesi, dönüştürme kapasitesi ve kullanma kapasitesi olan dört boyutlu dinamik yetenek olarak ele almıştır. Özümseme kapasitesinin boyutlarından ilki elde etme kapasitesidir. Elde etme kapasitesi, çevredeki faydalı olması muhtemel bilginin fark edilmesi ve edinilmesidir (Lau ve Lo, 2015). Asimile etme kapasitesi elde edilen bilginin anlaşılması ve böylece benimsenebilmesi olarak açıklanmaktadır (Aliasghar vd., 2019). Dönüştürme kapasitesi, elde edilip içselleştirilen bilgi ile mevcut bilgi ve mevcut firma faaliyetlerini bütünleştirebilme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır (Zahra ve George, 2002). Kullanma kapasitesi ise, mevcut yapıyla bütünleştirilen bilgi sayesinde firma için yeni bilgi, ürün, süreç ve yetkinlikler gibi faydalı çıktılar geliştirebilme kapasitesidir (Jiménez-Barrionuevo vd., 2011).

2.2. Stratejik Planlama Yeteneği

Planlama yönetim fonksiyonlarından biridir ve örgüt amaçlarına karar vererek, bu amaçlar doğrultusunda atılacak adımları akılcı bir yaklaşımla belirlemek şeklinde ifade edilmektedir (Wehrich ve Koontz, 2005). Stratejik planlama da örgütün amaçları doğrultusunda yol haritası çizmek olarak ifade edilmektedir ve planlamadan farkı bu yol haritasının belirlenmesinde dış çevre unsurlarının faaliyetleri, güncel durumları ve olası değişimlerinin göz önünde bulundurulmasıdır (Ülgen ve Mirze, 2013).

Stratejik planlama kavramı ilk olarak 1960'larda (Mintzberg, 1994a), küreselleşme, dinamik pazar yapısı ve öngörülemeyen çevre koşulları sebebiyle ortaya çıkmış ve uygulanmaya başlanmıştır (Rezvani vd., 2011). Çünkü 1960larda örgütlerin çevrelerinden etkilenen açık sistemler olduğu ve örgütün çevreye adapte olması ve çevre koşullarına göre planlamaların yapılması fikri öne çıkmıştır (Eren, 2013). 1965'te yayımlanan H. Igor Ansoff'un "Kurumsal Strateji" kitabıyla ise popüleritesi iyice artmıştır. (Mintzberg, 1994a). Nitekim o dönemde yöneticiler, stratejik planlamayı rekabetçiliği artırmak için en iyi yol olarak görmeye başlamıştır (Mintzberg, 1994b). Çünkü stratejik planlama ile işin kapsamı, örgütsel hedefler, iş yerindeki roller ve sorumluluklar belirlenir, faaliyetler ve kaynaklar amaçlar doğrultusunda tahsis edilir ve en önemlisi tüm bunlar çevrenin etkisi göz ardı edilmeden yapılır (Nzewi vd., 2017).

Literatür incelendiğinde, stratejik planlama yeteneğinin firmanın sahip olduğu teknolojik yenilik yeteneklerinden biri olarak ele alındığı görülmektedir. Teknolojik yenilik yetenekleri, pazardaki yüksek dinamizme adapte olmayı, fırsatları görerek bunlardan yararlanabilmeyi sağlamaktadır (Cheng ve Yang, 2017). Rekabet avantajının belirleyici faktörlerinden biri olan teknolojik yenilik yetenekleri (Tseng vd., 2012), elde edilen rekabet avantajının sürdürülebilir hale getirilmesinde de büyük rol oynamaktadır (Guan ve Ma, 2003). Varlık yaklaşımı, süreç yaklaşımı ve fonksiyonel yaklaşım gibi farklı yaklaşımlarla ele alınan teknolojik yenilik yetenekleri ile ilgili farklı sınıflandırmalar yapılmıştır (Yam vd., 2011). Yam ve diğerleri (2004) teknolojik yenilik yeteneklerini fonksiyonel yaklaşım çerçevesinde ele alarak stratejik planlama yeteneğinin teknolojik yenilik yeteneklerinin boyutlarından biri olduğunu belirtmiştir.

Stratejik planlama yeteneği, firmanın hem iç koşulları ve yapısını hem de pazar şartlarını göz önünde bulundurarak uygulanabilir plan yapabilmesi yeteneğidir (Yam vd., 2004). Guan ve Ma (2003) ise stratejik planlama yeteneğini, rekabetin yüksek olduğu ortamlarda pazar şartlarına uyum göstermeyi sağlayan planları benimseme ve uygulama yeteneği olarak tanımlamışlardır. Dolayısıyla stratejik planlama yeteneği örgüte, dış çevredeki fırsat ve tehditler ile içsel güçlü ve zayıf yönlerin belirleyerek örgüt amaçlarıyla uyumlu planlara sahip olmayı sağlamaktadır (Razavi vd., 2016).

3.HİPOTEZ GELİŞTİRME

3.1. Özümseme Kapasitesi ve Stratejik Planlama Yeteneği

Pazar belirsizliği ve teknolojik değişimlerin çok hızlı olduğu günümüz iş dünyasında, firmalar stratejik planlama yaparken rasyonel ve başarılı stratejik kararlar verebilmek için dış çevre hakkında bilgiye ihtiyaç duymaktadırlar. Özümseme kapasitesi ise dört boyutlu bir dinamik yetenektir (Zahra ve George, 2002) ve boyutlarından elde etme kapasitesi ile firma için değerli olan bilgiler elde edilirken (Todorova ve Durisin, 2007), asimile etme kapasitesi ile edinilen bilgi anlaşılıp yorumlanır (Jime'nez-Barrionuevo vd., 2011), dönüştürme kapasitesi ile mevcut bilgiyle uyumlaştırılır (Zahra ve George, 2002) ve kullanma kapasitesi ile süreç sonunda faydalı ve yenilikçi çıktılar elde edilir (Jiménez - Barrionuevo vd., 2011). Yani özümseme kapasitesi, yeni bilginin fark edilip elde edilmesinden, bu bilgi sayesinde faydalı çıktılar elde edilmesine kadar olan süreci ifade etmektedir. Bu doğrultuda özümseme kapasitesi, firmanın sahip olduğu bilgiyi ve böylece maddi olmayan kaynaklarını artırmaktadır (Aliasghar vd.,2019). Nitekim dış bilgi de stratejik planlama yeteneğini artıran önemli bir etmendir (Yam vd., 2011; Khan ve Khalique, 2014; Hughes ve Hodgkinson, 2020).

Pazarı, rakipleri ve müşterileri sürekli inceleyerek bilgi edinmek, stratejik planlama süreci açısından büyük önem arz etmektedir ve ayrıca çevredeki fırsatlar ile tehditlerin fark edilebilmesinin yanı sıra sahip olunan güçlü ve zayıflıkların belirlenmesi noktasında da kilit rol oynamaktadır (Khan ve Khalique, 2014). Özümseme kapasitesi ise firmaya çevre hakkında bilgi sağlayarak bunu kendi yararına kullanma imkânı tanımaktadır (Murovec ve Prodan, 2009). Dolayısıyla özümseme kapasitesi ile elde edilip mevcut bilgi ile bütünleştirilen dış bilginin, firmanın Pazar, rakipler, paydaşlar ve müşteriler hakkında bilgi sahibi olmasının yanı sıra hem pazardaki fırsatları ve tehditleri fark edebilmesinde hem de kendi içyapısındaki güçlü yönleri ve zayıflıklarını belirleyebilmesi de rol oynadığı söylenebilir. Ayrıca özümseme kapasitesi firmanın gelecekteki gelişmeler ile ilgili daha doğru tahminler yapmasını da sağlamaktadır (Cohen ve Levinthal, 1994). Dolayısıyla firmanın sadece mevcut durumdaki fırsat ve tehditleri değil gelecekteki fırsat ve tehditleri de doğru bir şekilde tahmin edip stratejik planlarını yapmalarını ve buna göre aksiyon almalarını sağlayabilir.

Özümseme kapasitesi dinamik yeteneklerden biridir ve ayrıca örgütün sahip olduğu yeteneklerin geliştirilmesini de sağlamaktadır (Zahra ve George 2002; Camisón ve Forés, 2010; Chen

vd., 2015). Stratejik planlama yeteneği ise firmanın sahip olduğu teknolojik yenilik yeteneklerinden biridir (Yam vd., 2004) ve bir dinamik yetenektir (Davila vd., 2006). Dinamik yetenekler, dinamik pazar şartlarına uyumu sağlayan, firmanın sahip olduğu kaynakları değişme ve gelişmelere göre yeniden yapılandıran ve rekabet avantajı sağlama noktasında kritik rol oynayan yeteneklerdir (Teece ve Pisano, 1994). Bu sebeple de en önemli öncüllerinden biri sahip olunan bilgi altyapısıdır (Cheng ve Yang, 2017) ve özümseme kapasitesi firmanın bilgi altyapısını artırarak (Lane vd., 2006), sahip olduğu dinamik yetenekleri geliştirmektedir. Dolayısıyla özümseme kapasitesinin, firmanın sahip olduğu bir dinamik yetenek olan stratejik planlama yeteneğinin geliştirilmesinde rol oynadığı söylenebilir. Bu çerçevede aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

H1: Özümseme kapasitesi ile stratejik planlama yeteneği arasında pozitif bir ilişki vardır.

3.2. Stratejik Planlama Yeteneği ve Firma Performansı

Stratejik planlama, pazarın küreselleşmesi, belirsizlik, öngörülemez pazar ve teknolojik değişiklikler sebebiyle işletmelerin bu çevresel değişimlere tepki verebilmek için ihtiyaç duyduğu bir uygulama olarak ortaya çıkmıştır (Rezvani vd., 2011). Dolayısıyla stratejik planlama firmanın sahip olduğu bir yetenek olarak kurumsal başarının ve yüksek performansın önemli bir faktörü olarak kabul edilmektedir (Kylaheiko vd., 2016).

Stratejik planlama yeteneği, çevreye adapte olma, çevredeki fırsat ve tehditleri belirleyebilme, sahip olunan güçlü ve zayıf yönleri objektif bir şekilde ortaya koyabilme ve ölçülebilir evrelere sahip planlara sahip olmayı sağlamaktadır (Yam vd., 2004). Böylece firmanın çevredeki değişimlerden olumsuz etkilenmesini önlemenin yanı sıra, bu değişimleri kendi faydasına kullanmasını sağlayabilir. Çünkü firma objektif bir şekilde kendi güçlü ve zayıf yönlerini belirleyerek, çevredeki tehditlere karşı hazırlıklı olup fırsatları en iyi şekilde belirleyebilmektedir. Bu doğrultuda stratejik planlarını başarılı bir şekilde oluşturan firmalar, çevredeki her türlü değişimi, firma için avantaja dönüştürülebilmektedir. Bu da firmanın zamanın gerisinde kalmadan hareket etmesini sağlamakta ve pazarda kaybolup gitmesini önlemektedir. Dolayısıyla günümüz değişken çevre şartlarında yüksek stratejik planlama yeteneğine sahip firmalar, rakiplerine göre öne çıkmakta, müşteriler için tercih edilen konuma gelmektedir (Tseng vd., 2012). Böylece rekabet avantajı elde etmiş ve müşteriler için öne çıkmış firmaların satışlarını ve karlılığını da artırması beklenir.

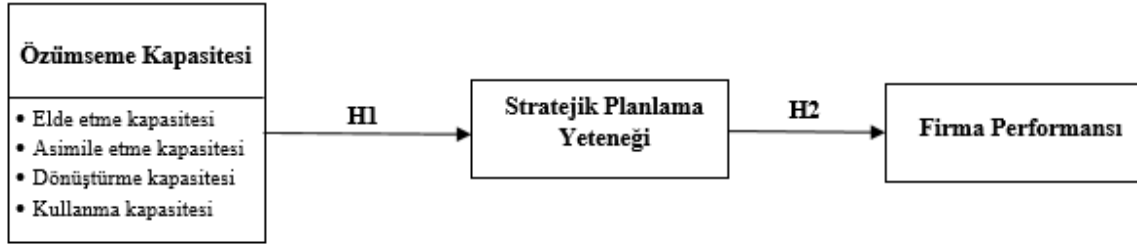
Yüksek stratejik planlama yeteneği, çalışanlara örgüt ile ilgili net hedefler sağlayarak onların motivasyonlarını artırmaktadır (Kriemadis, 2009). Motive çalışanlar ise örgüt hedefleri doğrultusunda büyük çaba göstermekte ve bu hedeflere ulaşılması için ellerinden geleni yapmaktadırlar (Manzoor, 2011). Kendi işlerini iyileştirebilmenin yollarını sürekli olarak araştıran ve uğraşan yüksek motivasyona sahip çalışanlar, örgütsel hedeflere yönelik gösterdikleri bu çabalar ile hem örgüt verimliliğinin hem de müşteri memnuniyetinin artmasını sağlamaktadırlar (Dobre, 2013). Dolayısıyla yüksek stratejik planlama yeteneğinin, firmanın hedeflerine ulaşabilmesini, müşteri memnuniyetini artırmasını,

karlılığını yükseltmesini ve rekabet avantajı kazanmasını sağladığı söylenebilir. Bu çerçevede aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

H2: Stratejik planlama yeteneği ile firma performansı arasında pozitif bir ilişki vardır.

Özümseme kapasitesi, stratejik planlama yeteneği ve firma performansı arasındaki ilişkiyle ilgili geliştirilen hipotezlere göre oluşturulan araştırma modeli Şekil 1’ de gösterilmektedir.

Şekil 1. Araştırma Modeli

4. ARAŞTIRMA

4.1. Ölçüm ve Örneklem

Araştırma hipotezlerini test etmek için önceki çalışmalardan uyarlanmış ölçekler kullanılmıştır. Ankette stratejik planlama yeteneğini ölçmek için kullanılan ölçek Yam ve diğerlerinin (2004) çalışmasından uyarlanmıştır ve 6 sorudan oluşmaktadır. 19 sorudan oluşan özümseme kapasitesi ölçeği Camisón ve Forés’in (2010) çalışmasından uyarlanmıştır. Firma performansı ölçeği, Ellinger vd., (2002)’nin çalışmasından uyarlanmıştır ve 9 sorudan oluşmaktadır. Stratejik planlama yeteneği ve firma performansı değişkenleri, “1. Kesinlikle katılmıyorum” dan “5. Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde derecelendirilen 5’li Likert ölçeği kullanılarak ölçülmüştür. Özümseme kapasitesi değişkeni ise, “1. Rakiplerden çok kötü”, “2. Rakiplerden kötü”, “3. Rakipler ile eş”, “4. Rakiplerden üstün”, “5. Rakiplerden çok üstün” şeklinde derecelendirilen ölçekle ölçülmüştür. Kapsamlı bir literatür taraması sonucu oluşturulan anketin ilk kısmında ise, işletme hakkında ve formu dolduran kişi hakkında genel bilgilere ilişkin sorular yer almaktadır.

Bu çalışmada özümseme kapasitesi, stratejik planlama yeteneği ve firma performansı arasındaki ilişkiler araştırılmaktadır. Bu sebeple, her firmadan anketi doldurmak üzere örgütün faaliyetleri, finansal durumu, yapısı ve çalışanlar hakkında yeterli bilgiye sahip yönetici pozisyonunda çalışan en az iki kişiden veri toplamak amaçlanmıştır.

Araştırmanın çalışma evrenini, Gebze ve İstanbul’da bulunan ve imalat sektöründe faaliyet gösteren firmalar oluşturmaktadır. Bu doğrultuda ilgili firmalarla iletişime geçilmiş ve 114 firmadan anket çalışmasına katılma konusunda olumlu dönüş alınmıştır. Ancak 12 firmadan gelen anketler, o firmada çalışan ve yönetici konumunda görev yapan en az iki kişiden anket toplama gerekliliğine

uyumadığı için analiz dışı bırakılmıştır. Sonuç olarak 102 firmadan elde edilen 211 anketin analize tabi tutulabilir olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan firmaların, %32,3'ü 31 yıl ve daha üzeri yıldır faaliyet göstermektedir ve %26,5'inin faaliyet süresi maksimum 10 yıldır. %46,1'i maksimum 100 çalışan, %34,3'ü ise 500'den daha fazla çalışan istihdam etmektedir. Katılımcıların %79,6'sını erkek çalışanlar oluşturmaktadır ve %94,3'ü en az üniversite mezunudur. Ayrıca %50,2'si 26 ile 35 yaş aralığındadır ve sadece %9'u 45 yaşından büyüktür.

4.2. Ölçüm Geçerliliği ve Güvenilirliği

Anket yoluyla toplanan verilere, ölçüm geçerliliği ve güvenilirliğini test etmek üzere doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi yaparken, faktör yükü 0,50'nin altında olan göstergeler elenmiştir. DFA sonuçlarına göre, uyum indeksleri kabul edilebilir düzeydedir ($\chi^2/df = 2.062$, CFI: .886, IFI: .888, TLI: .863, RMSEA: .071).

Ardından her bir değişkenin ortalama açıklanan varyans (AVE) ve AMOS-tabanlı bileşik güvenilirlik (CR) değerleri hesaplanmıştır. Bütün değişkenlerin AVE değeri, Fornell ve Larcker (1981)'in önerdiği gibi .50'nin ve benzer şekilde, CR değeri de kabul edilen minimum değer olan .70'in üzerindedir. Ayrıca Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayılarının da Nunnally (1978)'nin önerdiği eşik değer üzerinde olduğu görülmektedir. İlgili sonuçlar Tablo 1'de yer almaktadır ve bu sonuçlara göre ölçüm geçerliliği ve güvenilirliğinin sağlandığı söylenebilir.

Tablo 1. DFA Sonuçları

Değişkenler	İfadeler	Faktör Yükleri	Cronbach's α	AVE	CR
Stratejik Planlama Yeteneği	SPY1	.681	.907	.621	.907
	SPY2	.741			
	SPY3	.782			
	SPY4	.860			
	SPY5	.874			
	SPY6	.773			
Elde Etme Kapasitesi	ÖK1	.659	.764	.518	.763
	ÖK2	.756			
	ÖK4	.741			
Asimile Etme Kapasitesi	ÖK5	.629	.826	.507	.836
	ÖK7	.745			
	ÖK8	.770			
	ÖK9	.693			
Dönüştürme Kapasitesi	ÖK10	.714	.770	.551	.786
	ÖK11	.690			
	ÖK12	.791			
Kullanma Kapasitesi	ÖK15	.743	.817	.546	.826
	ÖK16	.837			
	ÖK17	.821			
	ÖK18	.644			
	ÖK19	.629			

Firma Performansı	FP1	.715					
	FP2	.698					
	FP3	.773					
	FP4	.737	.897				
	FP5	.652		.522			.897
	FP6	.781					
	FP7	.702					
	FP8	.712					

Tablo 2’de değişkenler arası korelasyon katsayıları ve tanımlayıcı istatistikler gösterilmektedir. Ayrıca potansiyel ortak yöntem varyansı (common method bias) problemini incelemek üzere Podsakoff, Mackenzie, ve Podsakoff’un (2003) önerdiği gibi Harman tek faktör testi yapılmıştır. Buna göre ilk faktörün açıklama yüzdesi %34.04’tür ve özdeğeri 1’den büyük 1’den fazla faktör bulunmuştur. Elde edilen bu bulgu, mevcut araştırmada ortak yöntem varyansının bir sorun teşkil etmediğini göstermektedir.

Tablo 2. Tanımlayıcı İstatistikler ve Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	Ortalama	Std. Sapma	1	2	3	4	5	6
Firma Performansı	3.4397	.7713	1					
Stratejik Planlama Yeteneği	3.5435	.9034	.446*	1				
Elde Etme Kapasitesi	3.4147	.8141	.756*	.598*	1			
Asimile Etme Kapasitesi	3.3488	.8134	.539*	.535*	.743*	1		
Dönüştürme Kapasitesi	3.4307	.8371	.592*	.456*	.758*	.801*	1	
Kullanma Kapasitesi	3.4354	.7912	.553*	.610*	.721*	.688*	.837*	1

*p<.01

İlgili literatürde pek çok çalışmada olduğu gibi, bu araştırmada da özümseme kapasitesi, elde etme, asimile etme, dönüştürme ve kullanma alt boyutlarından oluşan ikinci düzey yapı olarak ele alınmıştır. Bunu test etmek üzere ikinci düzey DFA uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, tüm alt boyutlar için yük değerleri yüksektir (.825 -.951 arası) ve uyum iyiliği indeksleri kabul edilir düzeydedir ($\chi^2/df=1.867$, CFI = .95, IFI=.95, TLI= .93, RMSEA=.064). Bu bulgular, özümseme kapasitesinin ikinci düzey yapı olarak analiz edilebilir olduğunu doğrulamaktadır.

4.3. Hipotez Testi

Araştırma hipotezleri, Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) kullanılarak test edilmiştir. Özümseme kapasitesi, stratejik planlama yeteneği ve firma performansı arasındaki ilişkilerin incelendiği hipotez testi sonuçları Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3. Hipotez Testi Sonuçları

Hipotezler	İlişki	Yol Değeri	t	Sonuç
H1	Özümseme Kapasitesi →Stratejik Planlama Yeteneği	.648*	6.377	Desteklendi
H2	Stratejik Planlama Yeteneği →Firma Performansı	.474*	5.637	Desteklendi

$$\chi^2 /df = 2.267, \quad CFI: .86, \quad IFI: .863, \quad TLI: .836, \quad RMSEA: .078$$

*p < .01

Hipotez testi sonuçlarının bulunduğu Tablo 3'te görüleceği üzere, özümseme kapasitesi ile stratejik planlama yeteneği pozitif ilişkilidir ($\beta = .648$, $p < .01$) ve özümseme kapasitesi stratejik planlama yeteneği üzerindeki değişimin %42'sini açıklamaktadır. Bu sebeple H1 hipotezi desteklenmektedir. Ayrıca bulgulara göre, stratejik planlama yeteneği ile firma performansının pozitif ilişkili olduğu görülmektedir ($\beta = .474$, $p < .01$). Stratejik planlama yeteneği performans üzerindeki değişimin %22,5'ini açıklamaktadır. Dolayısıyla H2 hipotezi de desteklenmektedir.

5.TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada, özümseme kapasitesi, stratejik planlama yeteneği ve firma performansı arasındaki ilişkileri ortaya koyan bir model sunulup, ampirik olarak test edilerek literatüre katkı sağlamak hedeflenmiştir. Teorik katkılarının yanı sıra, yöneticilere firma performansını yükseltmek için gözden kaçması muhtemel, ancak kritik öneme sahip bazı ipuçları sunmak da bu çalışmanın bir diğer amacıdır.

Yapılan araştırma neticesinde, örgütün sahip olduğu özümseme kapasitesinin stratejik planlama yeteneği ile pozitif ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Literatürde daha önce özümseme kapasitesi ile stratejik planlama yeteneği arasındaki ilişkiyi incelen herhangi bir çalışma olmadığı gözlemlenmiştir. Bu sebeple, mevcut çalışma bu ilişkiyi test eden ilk çalışmadır. Ancak dış bilgi ile stratejik planlama yeteneği ilişkisini test eden sınırlı sayıda araştırma mevcuttur (Yam vd., 2011) ve özümseme kapasitesi firmaya faydalı dış bilgi sağladığından, dış bilgi ile stratejik planlama yeteneği arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar mevcut araştırma bulgusunu destekler niteliktedir. Araştırma sonucu göstermektedir ki, yüksek stratejik planlama yeteneğine sahip olmak isteyen firmaların sahip oldukları özümseme kapasitesini yükseltmesi gerekmektedir. Örgütün sahip olduğu özümseme kapasitesi, çalışanların özümseme kapasiteleriyle ilişkilidir (Cohen ve Levinthal, 1990). Dolayısıyla yöneticiler insan kaynağına önem vermeli ve çalışanlarını araştırmaya teşvik etmelidir. Bunun yanı sıra, etkin çevre etkileşimi ve bilgi paylaşımı için uygun koşulları sağlamalıdır. Böylece örgütün özümseme kapasitesini artırarak, örgüt için faydalı olabilecek her türlü bilginin tespiti, bu bilgilerin örgüt faydasına nasıl

kullanılacağı belirlenebilir. Bu doğrultuda firmada, değişen çevre şartlarına uyumu mümkün kılacak ve hatta bu değişimlerden fayda sağlayacak objektif planlar yapılabilir.

Elde edilen diğer araştırma bulgusuna göre, stratejik planlama yeteneğinin firma performansı ile pozitif ilişkili olduğu saptanmıştır. Ampirik olarak gösterilen bu ilişki, geçmiş araştırma sonuçlarını güçlendirmektedir (Charles, 2014; Grimmer vd. 2018). Buradan hareketle, firmaların, hem çevredeki tehditlerin hem de fırsatların farkında olarak ve bünyesindeki eksiklikler ile güçlü özelliklerini göz önünde bulundurarak kriz durumlarına her an hazırlıklı olacak şekilde bir yapılanma içerisinde bulunması ve bu doğrultuda uygulanabilir planlar oluşturabilmesi, onun günümüz hızla değişen pazar şartlarına uyum sağlayıp varlığını devam ettirmesini, örgütsel amaçlarına ulaşabilmesini, büyüme, karlılık ve müşteri memnuniyeti açısından rakiplerini geride bırakmasını mümkün kılacaktır. Bu sebeple yöneticiler, yüksek firma performansına ulaşabilmek için iç yapı hakkındaki bilgileri objektif bir şekilde belirleyebilmenin yanı sıra çevre ve pazarla ilgili değişim ve gelişimleri de sürekli takip ederek değerlendirmelidir. Ayrıca çalışanları bu konuda yönlendirmelidir. İşletmedeki ilgili çalışanlar ve yöneticiler planlamaları, tüm bu iç ve dış değerlendirmelere uygun olarak net ve ulaşılabilir bir şekilde hazırlamalıdır.

Araştırmanın yukarıda açıklanan katkılarının yanı sıra, diğer tüm ampirik çalışmalar da olduğu gibi bazı kısıtları da bulunmaktadır. Çalışma kapsamında uygulanan anket verileri Gebze ve İstanbul'da bulunan, imalat sektöründe faaliyet gösteren firma yöneticilerinden elde edilmiştir. Farklı bölgelerde yapılacak araştırmalar sonucunda farklı sonuçlara ulaşılması mümkündür. Ayrıca daha geniş bir örneklem boyutundan veri elde edildiğinde, daha genellenebilir sonuçlar ortaya çıkabilir. Diğer bir kısıt ise, bu çalışmada kesitsel araştırma tasarımının kullanılmasıdır. Bu araştırma kapsamında toplanan anket verileri, belirli bir zamandaki değerlendirmeyi içermektedir ve bu sebeple belirli bir zaman sonra ilgili değerlendirmelerde değişimler olması mümkündür. Dolayısıyla boylamsal araştırmalar daha kesin sonuçlar sunabilir.

Mevcut çalışmada, özümseme kapasitesi, stratejik planlama yeteneği ve firma performansı arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Gelecek çalışmalarda özümseme kapasitesi ile stratejik planlama yeteneği arasındaki ilişkide, liderlik tarzının etkisi inceleyebilir. Ayrıca çevresel belirsizliğin, stratejik planlama yeteneği ve firma performansı ilişkisini nasıl etkilediğinin araştırılması da faydalı olacaktır. Araştırmacıların, benzer ilişkiyi büyük ölçekli firmalar ve KOBİ'lerde inceleyerek, sonuçları karşılaştırmaları ve farklılıkları ortaya koymaları literatüre önemli katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Aliasghar, O., Rose, E. L. ve Chetty, S. (2019). Building Absorptive Capacity Through Firm Openness in the Context of a Less-Open Country. *Industrial Marketing Management*, 83, 81-93.

- Camisón, C. ve Forés, B. (2010). Knowledge absorptive capacity: new insights for its conceptualization and measurement. *Journal of Business Research*, 63(7), 707-715.
- Cardeal, N. ve Antonio, N. S. (2012). Valuable, rare, inimitable resources and organization (vrio) resources or valuable, rare, inimitable resources (vri) capabilities: what leads to competitive advantage?. *African Journal of Business Management*, 6(37), 10159-10170.
- Carneiro, A. (2000). How does knowledge management influence innovation and competitiveness?. *Journal of Knowledge Management*, 4(2), 87-98.
- Charles, A. (2014). The impact of technological innovation on organizational performance. *Industrial Engineering Letters*, 4(3), 97-101.
- Chen, Y. S., Lin, Y. H., Lin, C. Y. ve Chang, C. W. (2015). Enhancing green absorptive capacity, green dynamic capacities and green service innovation to improve firm performance: an analysis of structural equation modeling (sem). *Sustainability*, 7(11), 15674-15692.
- Cheng, C. ve Yang, M. (2017). Enhancing performance of cross-border mergers and acquisitions in developed markets: the role of business ties and technological innovation capability. *Journal of Business Research*, 81, 107-117.
- Cohen, W. M. ve Levinthal, D. A., (1989). Innovation and learning: the two faces of R & D. *The Economic Journal*, 99(397), 569-596.
- Cohen, W. M. ve Levinthal, D. A., (1990). Absorptive Capacity: A New Perspective on Learning and Innovation. *Administrative Science Quarterly*, 128-152.
- Cohen, W. M. ve Levinthal, D. A. (1994). Fortune Favors the Prepared Firm. *Management Science*, 40(2), 227-251.
- Cuervo-Cazurra, A. ve Rui, H. (2017). Barriers to Absorptive Capacity in Emerging Market Firms. *Journal of World Business*, 52(6), 727-742.
- Davila, T., Epstein, M.J. ve Shelton, R. (2006). *The Creative Enterprise: Managing Innovative Organization and People*. Westport: Praeger Publishers.
- Dobre, O. I. (2013). Employee Motivation and Organizational Performance. *Review of Applied Socio-Economic Research*, 5(1), 53-60.
- Ellinger, A. D., Ellinger, A. E., Yang, B. ve Howton, S. W. (2002). The Relationship Between the Learning Organization Concept and Firms' Financial Performance: An Empirical Assessment. *Human Resource Development Quarterly*, 13(1), 5-22.

- Eren, E. (2013). *Yönetim ve Organizasyon:(Çağdaş ve Küresel Yaklaşımlar)*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Fornell, C. ve Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39–51.
- Grimmer, L., Grimmer, M. ve Mortimer, G. (2018). The more things change the more they stay the same: a replicated study of small retail firm resources. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 44, 54-63.
- Guan, J. ve Ma, N. (2003). Innovative capability and export performance of chinese firms. *Technovation*, 23(9), 737-747.
- Hafeez, S., Siddiqui, Z. U. ve Rehman, K. U. (2011). The effect of market and entrepreneurial orientation on firm performance. *Information Management and Business Review*, 3(6), 389-395.
- Halawi, L. A., Aronson, J. E. ve Mccarthy, R. V. (2005). Resource-based view of knowledge management for competitive advantage. *The Electronic Journal of Knowledge Management*, 3(2), 75-86.
- Hughes, P. ve Hodgkinson, I. R. (2020). Knowledge management activities and strategic planning capability development. *European Business Review*. In press.
- Jiménez-Barrionuevo, M. M., Garcia-Morales, V. J. ve Molina, L. M. (2011). Validation of an instrument to measure absorptive capacity. *Technovation*, 31(5), 190-202.
- Khan, M. ve Khalique, M. (2014). Strategic planning and reality of external environment of organizations in contemporary business environments. *Business Management and Strategy*, 5(2), 165-182.
- Kriemadis, T. (2009). Strategic planning in university athletic departments in the united kingdom. *The Sport Journal*, 12(2).
- Kylaheiko, K., Puumalainen, K., Sjogren, H., Syrjä, P. ve Fellnhofner, K. (2016). Strategic planning and firm performance: a comparison across countries and sectors. *International Journal of Entrepreneurial Venturing*, 8(3), 280-295.
- Lane, P. J., Koka, B. R. ve Pathak, S. (2006). The Reification of Absorptive Capacity: A Critical Review and Rejuvenation of the Construct. *Academy of Management Review*, 31(4), 833-863.
- Lane, P. J. ve Lubatkin, M. (1998). Relative absorptive capacity and interorganizational learning. *Strategic Management Journal*, 19(5), 461-477.

- Lau, A. K. ve Lo, W. (2015). Regional innovation system, absorptive capacity and innovation performance: an empirical study. *Technological Forecasting and Social Change*, 92, 99-114.
- Lewandowska, M. S. (2015). Capturing absorptive capacity: concepts, determinants, measurement modes and role in open innovation. *International Journal of Management and Economics*, 45(1), 32-56.
- Lewin, A. Y., Massini, S. ve Peeters, C. (2011). Microfoundations of internal and external absorptive capacity routines. *Organization Science*, 22(1), 81-98.
- Manzoor, Q. A. (2011). Impact of employees motivation on organizational effectiveness. *European Journal of Business and Management*, 3(3), 36-44.
- Mintzberg, H. (1994a). Rethinking strategic planning part i: pitfalls and fallacies. *Long Range Planning*, 27(3), 12-21.
- Mintzberg, H. (1994b). The fall and rise of strategic planning. *Harvard Business Review*, 72(1), 107-114.
- Murovec, N. ve Prodan, I. (2009). Absorptive capacity, its determinants, and influence on innovation output: cross-cultural validation of the structural model. *Technovation*, 29(12), 859-872.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric Theory*. New York: McGraw-Hill.
- Nzewi, H. N., Ebele, M. O., Jesuwunmi, A. C., Daniel, C. ve Stanley, A. (2017). Corporate strategic planning and nigerian deposit money banks' financial performance. *Journal of Economics, Management and Trade*, 19(1), 1-17.
- Pillania, R. K. (2009). Competitiveness and emerging markets. *Business Strategy Series*, 10(2), 90-95.
- Podsakoff, P. M., Mackenzie, S. B., Lee, J. Y. ve Podsakoff, N. P. (2003). Common method biases in behavioral research: a critical review of the literature and recommended remedies. *Journal of Applied Psychology*, 88(5), 879-903.
- Razavi, S. M. H., Ramezanpoor Nargesi, G., Hajihoseini, H. ve Akbari, M. (2016). The impact of technological innovation capabilities on competitive performance of iranian ict firms. *Iranian Journal of Management Studies*, 9(4), 855-882.
- Rezvani, M., Gilaninia, S. ve Mousavian, S. J. (2011). Strategic planning: a tool for managing organizations in competitive environments. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 5(9), 1537-1546.

- Teece, D. ve Pisano, G. (1994). The dynamic capabilities of firms: an introduction. *Industrial and Corporate Change*, 3(3), 537-556.
- Todorova, G. ve Durisin, B. (2007). Absorptive capacity: valuing a reconceptualization. *Academy Of Management Review*, 32(3), 774-786.
- Tseng, M. L., Lin, S. H. ve Vy, T. N. T. (2012). Mediate effect of technology innovation capabilities investment capability and firm performance in vietnam. *Procedia - Social And Behavioral Sciences*, 40, 817-829.
- Ülgen, H. ve Mirze, S. K. (2013). *İşletmelerde Stratejik Yönetim*. İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Vlačić, E., Dabić, M., Daim, T. ve Vlačić, D. (2019). Exploring the impact of the level of absorptive capacity in technology development firms. *Technological Forecasting and Social Change*, 138, 166-177.
- Wang, S., Yeoh, W., Richards, G., Wong, S. F. ve Chang, Y. (2019). Harnessing business analytics value through organizational absorptive capacity. *Information & Management*, 56(7), 103152.
- Wehrich, H. ve Koontz, H. (2005). *Management: A Global Perspective*. New Delphi: Tata McGraw-Hill.
- Yam, R. C., Guan, J. C., Pun, K. F. ve Tang, E. P. (2004). An audit of technological innovation capabilities in chinese firms: some empirical findings in beijing, china. *Research Policy*, 33(8), 1123-1140.
- Yam, R. C., Lo, W., Tang, E. P. ve Lau, A. K. (2011). Analysis of sources of innovation, technological innovation capabilities, and performance: an empirical study of hong kong manufacturing industries. *Research Policy*, 40(3), 391-402.
- Zahra, S. A. ve George, G. (2002). Absorptive capacity: a review, reconceptualization, and extension. *Academy of Management Review*, 27(2), 185-203.